

קניבלים ❓ הגיאופוליטיקה החדשה של הנפט

המתקפה האחרונה על סעודיה ❓ אולי ע"י החות'ים, אולי ע"י האיראנים ❓ היא עוד דוגמה לעולם החדש שאנחנו חיים בו. מבלי ששמנו לב, בשקט-בשקט, העולם השתנה בצורה מהותית.

חלקנו עוד חושבים שאנחנו חיים בעולם בו ארה"ב תלויה בנפט במזרח התיכון ושמחירי הנפט מושפעים בעיקר מהיציבות במפרץ הפרסי. עולם בו אופ"ק הוא הארגון הקובע את מחיר הנפט ומדינות מערביות חייבות להתחשב באינטרסים של העולם הערבי בשביל להבטיח מחירי דלק נמוכים.

העולם הזה חלף.

במקומו יש לנו עולם חדש, בו הדינמיקה בין יצרניות נפט מזכירה יותר חבורת קניבלים, כל אחד אוכל את השני בשביל לשרוד ולשגשג. משמרות המהפכה אוכלים את העם האיראני בשביל שגשוג והצלחת "המהפכה האסלמית". ערב הסעודית ורוסיה אוכלות את וונצואלה ואיראן בשביל לשמור על תפוקה גבוהה על רקע מחירי נפט נמוכים. ארה"ב אוכלת את כולן, מגדילה בכל יום את תפוקת הנפט שלה ואוכלת מהרווחים של יצרניות נפט אחרות.

בשורות הבאות אנסה לשרטט בקווים כללים את העולם החדש והדינמיקה שלו. אם לא נבין אותו, לא נבין את התנהגות שווקי האנרגיה ואת הגיאופוליטיקה החדשה של המפרץ הפרסי.

איראן אוכלת את עצמה

המתקפה על ערב הסעודית, אם באמת הייתה באישור ואולי אף בביצוע איראני, מעלה בפנינו דילמה ראשונה: האם הפעולה נועדה להשפיע על שחקן חיצוני לאיראן (נאמר האיחוד האירופי) או שחקן פנימי באיראן?

איראן אינה מדינה בעלת ראש אחד, קול אחד. עסקתי בהרחבה בפרק "[דיקטטורה במסווה](#)" במבנה הכוח האיראני, המחולק בצורה גסה בין שתי מערכות: מערכת הדמוקרטיה ומערכת דיקטטורית. המערכת הדמוקרטיה מונהגת ע"י רוחאני, נשיא איראן. במערכת הזו לעם האיראני יש השפעה דרך בחירות והנציגים בה רוצים, אולי, בטובתו של העם. המערכת הזו מושפעת מהסנקציות האמריקאיות ומהסבל של העם האיראני תחתן. המערכת הדיקטטורית נשלטת ע"י המנהיג העליון ח'אמנאי ומשמרות המהפכה. הכוח שלה אינו תלוי ברצון הבוחר ולכן גם רווחתו אינה בראש מעייניה. היא עסוקה במטרה האידיאולוגית של הפצת המהפכה האסלמית, או לחילופין בגזירת קופון מהשליטה שלה בכלכלה האיראנית ובשוק השחור בה.

מבנה אינטרסים כזה יוצר עמדות שונות בין שתי המערכות בנוגע לסנקציות האמריקאיות ורפורמה ומודרניזציה של הכלכלה האיראנית. רוחאני במערכת הדמוקרטיה רוצה את הסרת

הסנקציות ורפורמות בכלכלה בשביל להיטיב עם העם ולהביא שגשוג חומרי לאיראן. ח'אמנאי ומשמרות המהפכה במערכת הדיקטטורית רוצים בשימור כוחם הכלכלי ומסרבים להיכנע לסנקציות האמריקאיות.

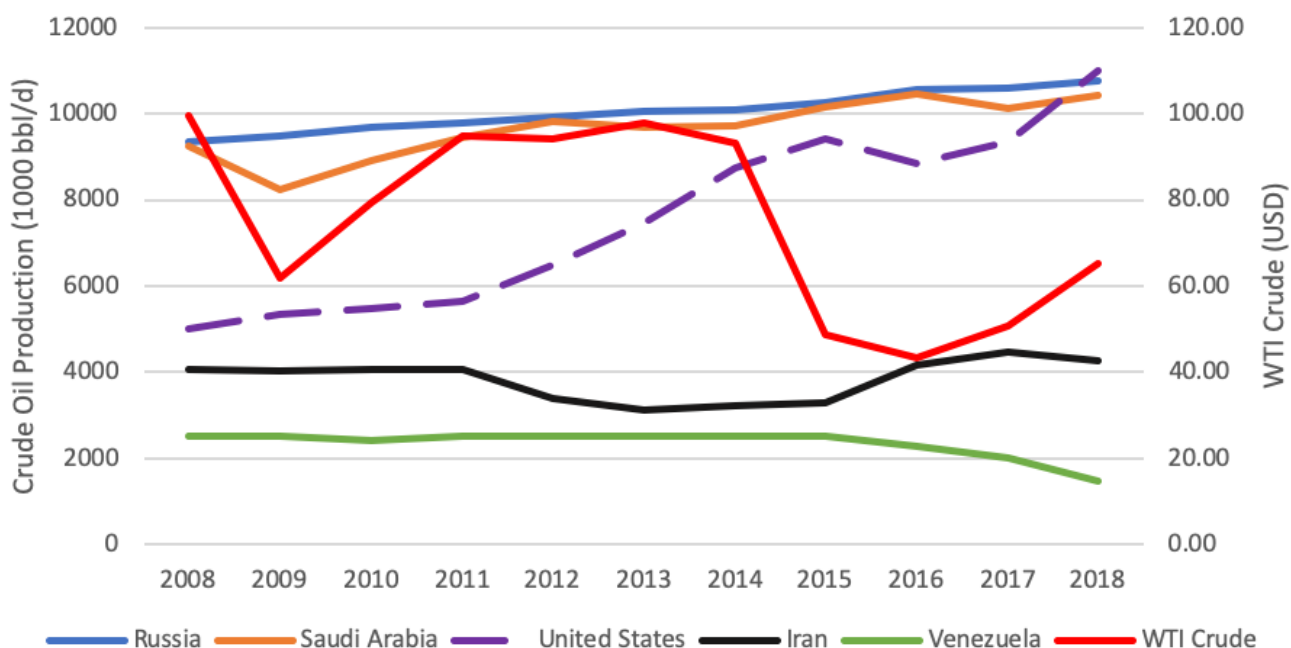
חשבו על זה: למה דווקא כשנראה שטראמפ מוכן להקלה בסנקציות ולמו"מ עם רוחאני מתרחשת מתקפה שמסכלת מו"מ אפשרי? מה האיראנים משיגים בזה? היחידים שהאיראנים לוחצים במהלך הזה הם האירופים, שנאלצים לספוג את העלייה במחירי הנפט ולנסות להרגיע את הרוחות במפרץ. מה האיראנים מקווים שהאירופים יעשו? הם לא יצליחו ללחוץ את ארה"ב להסיר את הסנקציות, ונראה שהאיחוד אינו מצליח להקים מנגנון עוקף סנקציות אפקטיבי [מקור]. האירופים גם צריכים את טראמפ במצב רוח טוב במהלך השיחות על הסכם סחר בין האיחוד לארה"ב. לפעול מאחורי גבה של ארה"ב ולתמוך באיראנים עלולה לפגוע בהם בשיחות הסחר. מרחב הפעולה שלהם בכל הקשור לאיראן הוא מוגבל.

המשך הסנקציות פוגע בעיקר במערכת הדמוקרטית האיראנית, בעוד הדיקטטורה תחתיה ממשיכה להרוויח. בעולם החדש שלנו היא אבל לא היחידה ² גם רוסיה וסעודיה מעדיפות המשך סנקציות על איראן.

קניבלים בקרב אופ"ק

סנקציות על איראן טובות לרוסיה וערב הסעודית. כל מתקפה איראנית, כל צעד של איראן שמאריך את הסנקציות, הוא צעד טוב לערב הסעודית ורוסיה. למה? מפני שהסנקציות על וונצואלה ואיראן מאפשרות לרוסיה וערב הסעודית להגדיל את תפוקת הנפט שלהן מבלי להוביל לירידה במחיר הנפט.

מחיר חבית נפט (דולר) וכמות נפט גולמי מופקת למדינות נבחרות 2008-2018, (אלפי חביות ביום)

התפוקה של רוסיה וערב הסעודית גדלה, מחיר הנפט עולה. מקורות נתונים: EIA, FRED

[ניתוח עומק](#) של אנדרו סטנלי (Stanely) מה-CSIS ממאי השנה מראה שהיכולת של אופ"ק לשמור על יציבות במחיר הנפט על-אף עלייה בתפוקה של ארה"ב מבוססת על הירידה בתפוקה של וונצואלה ואיראן עקב הסנקציות. יותר מזה ² רוסיה וערב הסעודית יכולות להגדיל את התפוקה שלהן ועדיין לשמור על תפוקה נמוכה בסה"כ של אופ"ק, הודות לירידה בתפוקה בוונצואלה ואיראן.

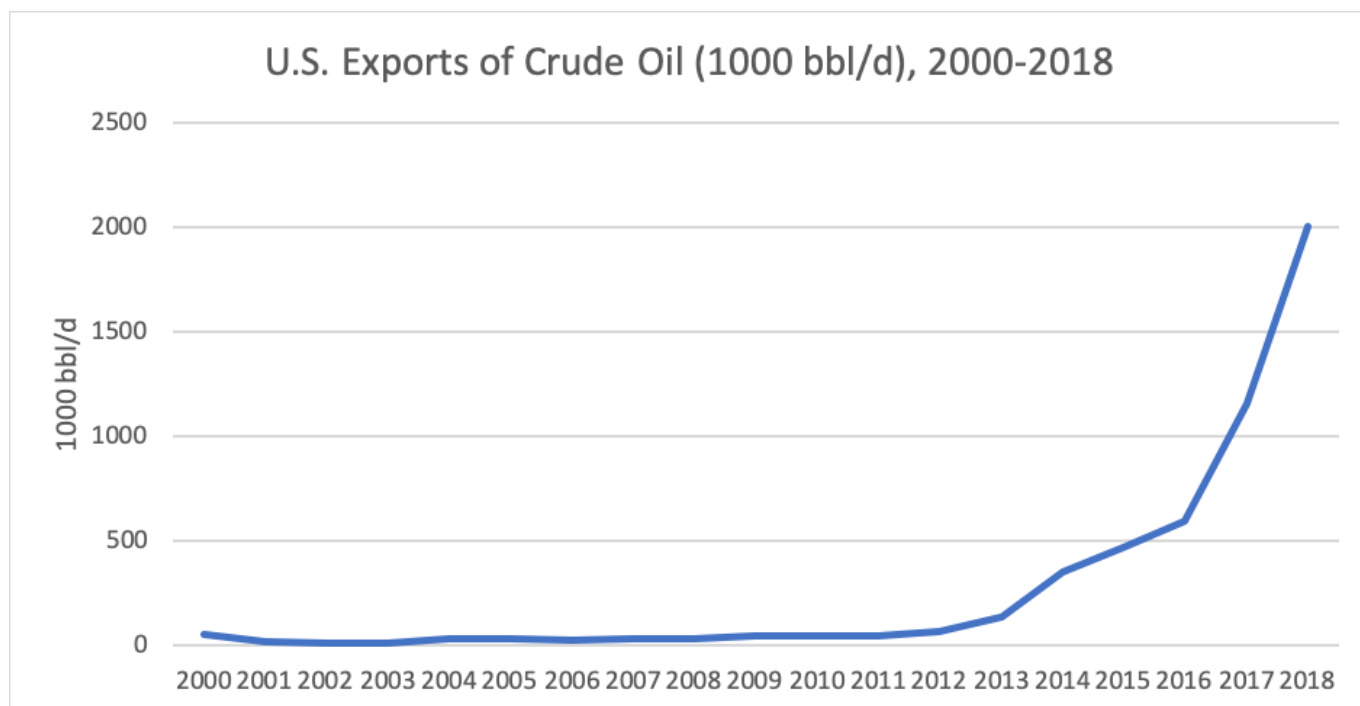
כל זה יכול להשתנות בחטף אם ארה"ב תסיר את הסנקציות מאיראן. האיראנים הכריזו שאם הסנקציות ירדו הם ישאפו להפיק נפט במקסימום יכולת [\[מקור\]](#). לחברות אופ"ק השונות לא תהיה ברירה אלא לקצץ בתפוקה שלהן, או להסתכן בקריסה של מחיר הנפט. ערב הסעודית ורוסיה, שאכלו עד עתה את הנתח של איראן, יהיו חייבות לקצץ בתפוקה שלהן אם הן ירצו לשמור על מחיר חבית הנפט מעל לנקודה הקריטית של 55 דולר לחבית [\[מקור\]](#).

מכאן שהמתקפה על סעודיה לא כל-כך רעה לסעודים. היא מעלה את מחיר הנפט ופוגעת בסיכוי להקלה בסנקציות על איראן. הרוסים והסעודים יכולים לנשום לרווחה. הם לא לבד.

ארה"ב בולעת את כולם

מהפכת הפצלים בארה"ב משנה מאז 2008 את פניה של ארה"ב כשחקן אנרגטי. אם פעם היא הייתה תלויה ביציבות של אזורים מייצרים נפט כמו וונצואלה והמזרח התיכון, היא היום מספקת את רוב הנפט הדרוש לה ע"י הפקת נפט מפצלי שמן, במיוחד בדרום ארה"ב (Permian Basin).

המהפכה הפכה את ארה"ב מגורם מייצב, לגורם מערער.

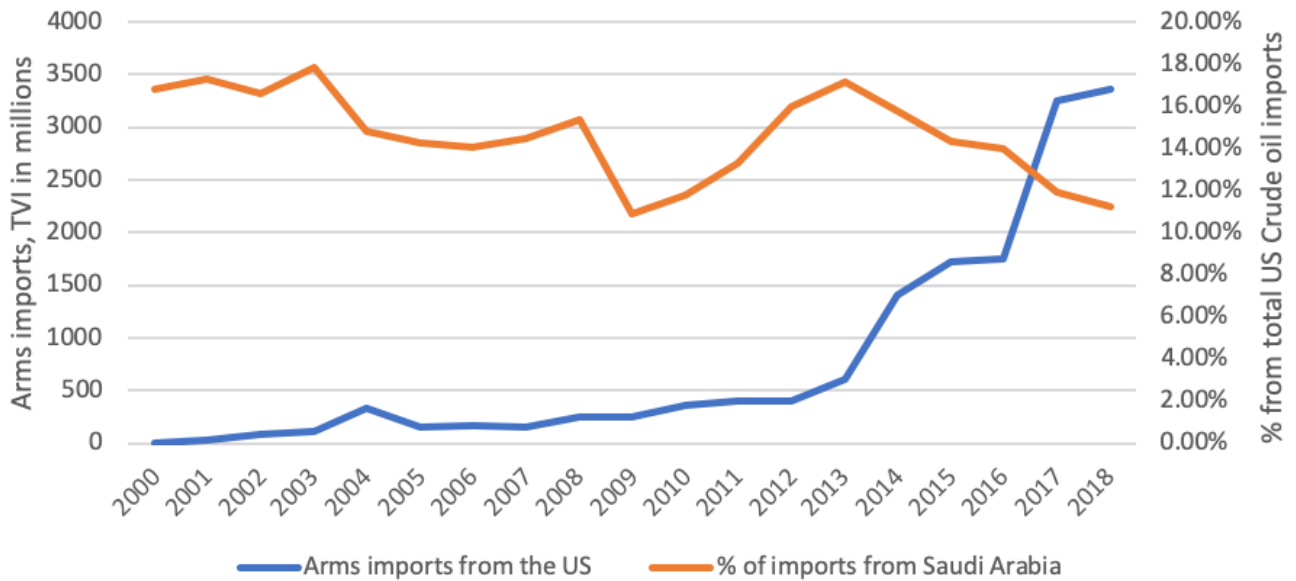
ייצוא נפט גולמי מארה"ב, מקור נתונים: EIA

הפקת הנפט בארה"ב נשלטת ע"י שני מספרים: מחיר לחבית שנדרש בשביל המשך הפקה מבאר קיימת, והמחיר לחבית שדרוש בשביל לקדוח ולהפעיל בארות חדשות. נכון לספטמבר 2019, לפי הבנק הפדרלי של דאלאס (Federal Reserve Bank of Dallas) טווח המחיר להמשך הפקה מבארות קיימות הוא \$27-37, וטווח המחיר לקדיחת בארות חדשות היא \$48-54 [\[מקור\]](#).

המשמעות היא שכל עלייה במחיר הנפט מרוסנת ע"י תעשיית הפצלים האמריקאית. ברגע בו המחיר עולה מעל הטווח של \$48-54, בארות חדשים נקדחים ותפוקת הנפט בארה"ב עולה. זו הסיבה שלמרות המתקפה על ערב הסעודית, מחיר הנפט עלה יחסית במתינות ולא הגיע לשיא שלו באפריל השנה (\$66) [\[מקור\]](#).

העלייה של ארה"ב כיצרנית נפט משנה את הדינמיקה של המזרח התיכון. אם פעם ארה"ב הייתה מחויבת לביטחון ערב הסעודית בשביל מחיר נפט נמוך, היום היא יכולה לחיות עם מתקפות על תשתית הנפט של סעודיה בנוחות יחסית. דרך אחת שהסעודים יכולים לשמור על העניין של ארה"ב היא ע"י הגדלה רכישות הנשק שלהם מארה"ב. מאז 2013 האחוז של ערב הסעודית משה"כ ייבוא הנפט של ארה"ב ירד, ובמקביל עלו רכישות הנשק של ערב הסעודית מארה"ב.

רכישת נשק מארה"ב (TVI, מיליונים) ואחוז הנפט הגולמי המיובא מערב הסעודית מסה"כ הנפט המיובא לארה"ב, 2000-2018

מכירות נשק לערב הסעודית מארה"ב ואחוז הנפט לארה"ב מערב הסעודית, מקורות נתונים:
EIA, SIPRI

כמובן, ערב הסעודית מכניסה את עצמה כאן לפינה ☹️ אם העניין המרכזי של ארה"ב בערב הסעודית יהיה מכירות נשק, לא תהיה לה סיבה להוריד את המתיחות במפרץ.

עולם חדש נורא

אנחנו חיים בעולם חדש ☹️ העלייה של ארה"ב כיצרנית נפט משנה את הדינמיקה של כלכלת האנרגיה העולמית, מיציבות לקניבליזם. ארה"ב נוגסת ברווחים של מדינות נפט אחרות ושומרת על מחיר חבית נמוך יחסית. יצרניות אופ"ק מצליחות להחזיק מעמד הודות לסנקציות שארה"ב (יצרנית נפט) מפעילה נגד וונצואלה ואיראן (יצרניות נפט). הצד היחיד בכל הסכסוך שאמור לרצות בהורדת הסנקציות בכל מחיר ☹️ איראן ☹️ יורה לעצמו ברגל, לא ברור אם בשביל ללחוץ את האירופים או כחלק ממאבק פנימי על כוח.

בעולם החדש הזה יציבות במזרח התיכון אינה המטרה העליונה של ארה"ב, והמחיר שהיא תהיה מוכנה לשלם בשבילה תרד עם הזמן. ערב הסעודית ורוסיה ישמחו להמשיך לראות סנקציות על איראן. היכולת של איראן להקפיץ את מחיר הנפט מוגבלת, ולכן גם מנוף הלחץ שהיא יכולה להפעיל נגד העולם מוגבל.